

ТАҚРИЗИ

муқарризи расмӣ ба кори диссертатсионии Муродов Парвиз Худойдодович дар мавзӯи «**Хусусиятҳои гидрохимиявии захираҳои оби ҳавзаи дарёи Варзоб**» барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои техникӣ аз рӯи ихтисоси 25.00.27 – Гидрологияи хушкӣ, захираҳои обӣ, гидрохимия

Мубрами мавзӯи таҳқиқот. Таи солҳои охир идоракунии оқилонаи захираҳои обӣ то дараҷае ба масъалаи муҳим табдил меёбад, ки ҳатто нақш ва мақоми давлатро дар арсаи ҷаҳонӣ муайян менамояд. Бешак, бартарияти асосии Тоҷикистон захираҳои оби он мебошад ва ин захираҳо ба Тоҷикистон имконият медиҳанд, ки дар байни кишварҳои Осиёи Марказӣ ва ҷаҳон мавқеи пешсафиро ишғол намояд. Барои самаранок истифода бурдани ин бартарӣ ҳангоми истифодаи об принципҳои муносибати маҷмӯӣ, тақмилу модернизатсияи технология ва рушди маҷмуи хоҷагии оби кишварро риоя намудан зарур аст.

Мутаассифона, мисли дигар кишварҳои Осиёи Марказӣ муҳимтарин мушкилоти истифодаи об дар Тоҷикистони муосир истифодаи нодуруст ва ғайрисамараноки захираҳои об бо масрафи зиёд дар соҳаҳои кишоварзӣ, саноат ва бахши манзилию коммуналӣ ба ҳисоб меравад. Дар маҷмӯъ, дар кишвар барои истифода як қисми нисбатан ками захираҳои об аз объектҳои рӯизаминӣ гирифта мешаванд, аммо дар ҳавзаи дарёҳои Вахш, Панҷ, Кофарниҳон, Зарафшон, Варзоб ва як қатор дарёҳо вазъияти пуршиддати хоҷагии об ба назар мерасад ва аз сабаби сифати ғайриқаноатбахши об шадидтар гардида истодааст.

Ҳангоми таҳияи стратегия дар соҳаи идоракунии захираҳои об, банақшагирӣ ва татбиқи тадбирҳои захираҳои об, ки ба ҳалли мушкилоти таъминоти об нигаронида шудаанд, бояд оид ба тағйироти ҷорӣ ва имконпазири миқдор ва сифати захираҳои об, речаи оби дарёҳо зерин таъсири омилҳои табиӣ ва инсонсирӣ (антропогенӣ) баҳои илман асоснокшуда

доштан зарур аст. Мураккабии ҳалли ин масъалаҳо дар марҳилаи муосири рушди ҷомеа, хусусан, дар даҳсолаҳои охир аз бисёр ҷиҳат ба таҳқиқи омӯзиши нокифояи таъсири тағйирёбии шароитҳои иҷтимоию иқтисодӣ ва иқлимӣ ба соҳаи хоҷагии об вобастагӣ дорад.

Соҳтор ва ҳаҷми таҳқиқот. Диссертатсия аз муқаддима, чор боб, хулосаҳо, рӯйхати адабиётҳои истифодашуда ва замимаҳо иборат аст. Ҳаҷми умумии диссертатсия 155 саҳифаи ҷопи компютери ро ташкил медиҳад, ки аз он 135 саҳифа матни асосӣ мебошад. Диссертатсия 26 расм ва 15 ҷадвалро дар бар мегирад. Рӯйхати адабиёти истифодашуда аз 101 номгӯй иборат аст.

Дар **муқаддима** мубрамии мавзӯи таҳқиқот, дараҷаи таҳқиқи мавзӯӣ, робитаи он бо барномаҳои илмӣ, объект ва мавзӯи таҳқиқот, мақсад ва вазифаҳои таҳқиқот, навгониҳо ва аҳамияти таҳқиқот, оид ба татбиқи натиҷаҳои илмӣ, мазмуни асосии диссертатсия, саҳми муаллиф ва тасдиқи натиҷаҳои илмӣ оварда шудааст.

Боби **аввали** диссертатсия ба ҳолати умумии масъала ва муайян намудани самтҳои асосии таҳқиқот, таҳлили хусусиятҳои экологӣ-ҷуғрофӣ ва нишондиҳандаҳои сифати оби ҳавзаи дарёи Варзоб, шароитҳои иқлимию гидрологӣ ва хусусиятҳои хоҷагии оби ҳавзаи дарёи Варзоб бахшида шудааст. Инчунин таҳлилҳо оид ба ноҳиябандии ҳудуди шаҳри Душанбе бо мақсади обтаъминкунӣ гузаронида шуда, тақлифу тавсияҳои илман асоснокшуда пешниҳод гардидаанд.

Дар **боби дуюми** диссертатсия масъалаҳои асосии идоракунии захираҳои об таҳқиқ ва ошкор карда шуданд. Ҳамзамон индекси ифлосшавии об (ИИО) ва синфи сифати оби дарёи Варзоб ҳисоб карда шудааст. Натиҷаи таҳлилҳои изотопии обҳои ҳавзаи дарёи Варзоб оварда шудааст. Инчунин амсиласозии сифати об вобаста ба дараҷаҳои гуногуни ифлосшавӣ омӯхта шуда, омилҳои баҳисобгирии тағйирёбии иқлим ҳангоми идоракунии захираҳои об дар Тоҷикистон таҳқиқ гардидаанд.

Дар **боби сеюм** таҳлили арзёбии тавозуни истифодаи оби дарёҳои Тоҷикистон ва хусусиятҳои гидрологии онҳо гузаронида шуданд; микроэлементҳо дар обҳои табиӣ ва таъсири антропогенӣ ба ифлосшавии химиявии обҳои зеризаминӣ омӯхта шудааст; хусусиятҳои усулҳо ва технологияҳои муосир барои таҳлили таркиби элементҳои обҳо истифода гардидаанд.

Дар **боби чорум** коркардҳои аз нигоҳи илмӣ асоснокшуда чихати муайян намудани сифати оби дарёи Варзоб ва истифодаи оқилонаи он, баҳодихии самаранокии иқтисодии технологияҳои сарфаи об ҳангоми обтаъминкунӣ ва тавсияҳо оид ба истифодаи оқилонаи оби дарёи Варзоб оварда шудааст.

Дар хулосаҳо муҳокимаи натиҷаҳо ва хулосаҳои асосӣ оид ба таҳқиқоти дар кори диссертатсионӣ гузаронидашуда, мурағаб гардонида шудааст.

Навгониҳои илмӣ таҳқиқот.

1. Омилҳои ташаккулёбии ва тағйирёбии фазой-замонии маҷрои дарё дар тамоми ҳудуди ҳавзаи дарёи Варзоб мавриди омӯзиш қарор гирифтанд.
2. Қонуниятҳои тағйирёбии маҷрои ҳавзаи дарёи Варзоб дар асоси маълумотҳои бисёрсолаи оморӣ муайян карда шудааст.
3. Қонуниятҳои тақсимои фазоии маҷрои ҳавзаи дарёи Варзоб муқаррар карда шудааст.
4. Тағйироти эҳтимолии иқлимӣ маҷрои ҳавзаи дарёи Варзоб омӯхта ва баҳогузорӣ карда шуданд.
5. Нишондиҳандаҳои сифати оби дарёи Варзоб муайян карда шуданд.
6. Оид ба истифодаи оқилонаи оби дарёи Варзоб тавсияҳо дода шудаанд.

Аҳамияти илмӣ-амалии тадқиқот.

1. Арзёбии хусусиятҳои хоси нишондиҳандаҳои гидрохимиявии сифати оби ҳавзаи дарёи Варзоб пешниҳод гардид.

2. Қонуниятҳои асосии афзалиятноки тақсимои микроэлементҳо дар оби ҳавзаи дарёи Варзоб муайян карда шуд.

3. Хусусиятҳои изотопии оби ҳавзаи дарёи Варзоб муайян карда шуд.

4. Баҳодиҳии самаранокии иқтисодии истифодаи ҳавзаи дарёи Варзоб бо мақсади обтаъминкунӣ гузаронида шуд.

5. Тавсияҳо оид ба истифодаи оқилонаи оби ҳавзаи дарёи Варзоб таҳия карда шуданд.

Дарачаи эътимоднокии натиҷаҳо. Натиҷаҳои асосии кори диссертатсионӣ татбиқи амалӣ карда шуданд:

- дар Хадамоти назорати давлатии санитарӣ-эпидемиологии Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳангоми меъёрикунонии сифати оби нӯшокӣ. Натиҷаҳои таҳқиқот ҳангоми истифодаи Қоидаҳои нишондиҳандаҳои назоратшавандаи сифати оби нӯшокӣ ва таҳияи барномаи кории назорати истеҳсолии сифати об истифода мешаванд;

- ҳангоми таҳқиқотҳои гуногун барои ташкили пойгоҳҳои ахбороти гидрологӣ ва гидрохимиявӣ;

- ҳангоми таҳияи модулҳои таълимии муассисаҳои таҳсилоти олии фанҳои "Обтаъминкунӣ", "Гидрологияи хушкӣ", "Экология ва муҳити зист", "Химияи об", "Минералогия", "Об, санитария ва гигиена" ва ғайраҳо.

Натиҷаҳои асосии аз ҷониби диссертант ба даст омада, дар конференсияҳо ва семинарҳои ҷумҳуриявӣ ва байналмилалӣ нашр гардидаанд. Оид ба мавзӯи диссертатсия 29 мақола ба таърифи расида, аз ҷумла 5 кори илмӣ дар нашрияҳои аз ҷониби ҚОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон тавсияшуда, 3 кори илмӣ ба нашрияҳои илмӣ индексатсияшудаи низоми "РИНС" дохил мешаванд.

Инчунин унвонҷуй як китоби дарсӣ ва 4 дастури методӣ ба нашр расонидааст. Унвонҷуй ҳаммуаллифи як адад патенти хурди Ҷумҳурии Тоҷикистон барои ихтирооти "Дастгоҳи обгирӣ-тозакунии барои обҳои табиӣ тирагиашон баланд" №ТҶ-999 аз 3 июни соли 2019 мебошад.

Норасоиҳои кори диссертационӣ.

Бояд қайд намуд, ки кори диссертационӣ дар сатҳи баланд иҷрошуда бе норасоиҳо набуда, зимни шиносӣ бо автореферат ва диссертатсия камбудии зерин ошкор карда шуданд:

1. Дар боби 1 диссертатсия маълумоти таҳлили нишондиҳандаҳои сифати оби ҳавзаи дарёи Варзоб пурра оварда шудааст, вале усулҳои муайян кардани онҳо мавҷуд нест.

2. Дар саҳифаи 60 диссертатсия амсиласозии сифати об дар дараҷаҳои гуногуни ифлосшавӣ оварда шудааст, лекин вобастагии он ба муҳтавои кори диссертационӣ нишон дода нашудааст.

3. Дар боби 3 диссертатсия оид ба усулҳо ва бо кадом таҷҳизотҳои муайян намудани микроэлементҳои оби ҳавзаи дарёи Варзоб маълумоти мушаххас оварда нашудааст.

4. Дар боби 4 диссертатсия нисбат ба тавсияҳои амалии натиҷаҳои таҳқиқот маълумоти мушаххас оварда нашудааст.

Норасоиҳои зикргардида, ба арзиши илмӣ ва амалии диссертатсия таъсири манфӣ нарасонида, мубрамии кори диссертационии иҷрогардидаро паст намекунад. Натиҷаҳои бадастомада дар шакли 5 нашрияҳои муаллифӣ таҷассум гардидааст. Автореферат пурра фикру мулоҳизаҳо ва хулосаҳои дар диссертатсия овардашударо таҷассум менамояд.

Хулоса.

Кори диссертационии Муродов Парвиз Худойдодович, кори илмию таҳқиқотии пурра ба анҷом расида шуморида, зикр менамоям, ки саҳми муайяни худро дар соҳаи гидрологияи хушкӣ, захираҳои обӣ ва гидрохимия ҳоҳад гузошт. Маводҳои зиёди таҷрибавӣ ва хулосаҳои назариявии дар кори диссертационӣ пешниҳодгардида, боис мегардад, ки кори диссертационии Муродов П.Х. дар мавзуи “Хусусиятҳои гидрохимиявии захираҳои оби ҳавзаи дарёи Варзоб” ба талаботи «Низомнома дар бораи тартиб додани

дараҷаҳои илмӣ», ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июли соли 2021 таҳти №267 барои гирифтани унвони илмии номзади илмҳо тасдиқ шудааст, ҷавобгӯӣ буда, муаллифи он Муродов Парвиз Худойдодович сазовори гирифтани дараҷаи илмии номзади илмҳои техникӣ аз руи ихтисоси 25.00.27 – Гидрологияи хушкӣ, захираҳои обӣ, гидрохимия мутобиқ мебошад.

Муқарризи расмӣ,

доктори илмҳои техникӣ, профессор,

директори Филиали Агентии амнияти

химиявӣ, биологӣ, радиатсионӣ ва ядронӣ

АМИТ дар вилояти Суғд

Handwritten signature

Назаров Холмурод Марипович

Ҷои истиқомат: 735730, Ҷумҳурии Тоҷикистон, вилояти Суғд, ш.Бӯстон, кӯчаи Сулҳ, х.3, х.18.

Телефон: (+992) 918-67-64-44;

E-mail: holmurod18@mail.ru

Имзои д.и.т., профессор Назаров Х.М.-ро тасдиқ менамоям:

Нозири кадрӣ Филиали Агентии амнияти химиявӣ,

биологӣ, радиатсионӣ ва ядронӣ

АМИТ дар вилояти Суғд

Handwritten signature

А.Адхамов